

פרשת שלח תשפ"א
בעניין המרגלים

במדבר פרק יג

(א) וַיְדַבֵּר יְקוֹק אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (ב) שְׁלַח לְךָ אַנְשִׁים וַיְתִירוּ אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד לְמִטָּה אֲבֹתָיו תִּשְׁלְחוּ כָל נְשִׂיא בָהֶם: ... (טז) אֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר שְׁלַח מֹשֶׁה לְתוֹר אֶת הָאָרֶץ וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשִׁיעַ בֶּן נוּן? הוֹשִׁיעַ:

רש"י

(ב) **שלח לך אנשים** - למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים, לפי שלקתה על עסקי דבה שדברה באחיה, ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר: **שלח לך** - לדעתך, אני איני מצוה לך, אם תרצה שלח, לפי שבאו ישראל ואמרו (דברים א, כב) נשלחה אנשים לפנינו, כמה שנאמר (שם) ותקרבו אלי כלכם וגוי, ומשה נמלך בשכינה. אמר אני אמרתי להם שהיא טובה, שנאמר (שמות ג, יז) אעלה אתכם מעני מצרים וגוי, חייהם שאני נותן להם מקום טעות בדברי המרגלים למען לא יירשוה: (טז) **ויקרא משה להושע וגוי** - התפלל עליו יחושיעך מעצת מרגלים:

העמק דבר

(ב) **שלח לך אנשים וגוי**. פרש"י לדעתך אני איני מצוה לך כו'. ודאי לשון שלח לך אינו במשמע אלא כמו קח לך לך שהוא מצוה כמשמעו. אלא ההכרח לפרש הכי כמבואר בספר דברים שמתחלה אך המה ישראל בקשו זאת. אבל מכ"מ א"א לעקם גם זה המקרא לגמרי. ואין מקרא יוצא מידי פשוטו. עוד יש לשום לב מה ראו ישראל בכאן לזה ולא ביותר בחורב. אלא כך הענין. דודאי לפי הליכות עולם הטבע היה השלוח נחוץ לראות איך ובאיזה צד לכבוש הארץ. וכמש"כ הרמב"ן ז"ל וכמבואר בלשון ישראל שאמרו נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ. וישיבו אותנו דבר. את הדרך אשר נעלה בה. ואת הערים אשר נבא אליהן. הרי לא

בקשו לדעת הטובה היא אם רעה. ועוד כמה דברים אם ראוי ליכנס לא"י או לא. לא הסתפקו עדיין בזה כלל. רק לדעת איך יכבשו. וזה ודאי ראוי ומוכרח אם הכבישה הוא בדרך הטבע. אבל אם הוא למעלה מה"ט כאשר הלכו עד הנה במדבר. אין מקום לשליחות כלל. שאין דבר חוצץ בפני תפארת עוזו ית'. והנה בעמדם בחורב ובתחלת נסיעתם משם היה באמת בדעתם ליכנס בזה האופן לא"י. וא"צ לשליחות כלל. אבל בהליכה שלש מסעות הללו ראו והתבוננו כי קשה עליהם לעמוד בזה האופן. באשר עפ"י גלוי שכינה שבקרבם ל מה שמדברים שלא כהוגן הוא באזני ה' כמו שמדברים בפלטיין של מלך. ותומ"י בא מלאכי מות ומשכלת. ואינם יכולים לעמוד בזהירות יתירה כזו. ולא מצאו עצמם מוכשרים לעמוד בהיכל מלך מלכי המלכים הקב"ה. ע"כ בחרו לעמוד בחוץ והשכינה תהי' בקרבם במדת מלכות. וכמוש ביארנו בספר דברים בפסוק פנים בפנים דבר ה' עמכם. דמשמעו דבפנים שהאדם מישראל מתנהג עם עבודתו לפני ה' באותו פנים הקב"ה והשגחתו עליו. ע"כ הסכימו לשלח מרגלים ותהי' הכנסיה בדרך הטבע. עוד יש להוסיף עפ"י מאמר חז"ל דנבואת אלדד ומידד היה משם מת ויהושע מכניס ישראל לארץ. ונהי דנבואה של משה מת לא הוחלט כ"כ. ולא עלה ע"ד משה שלא תועיל תפלתו לשנות הגזירה. אבל הא שהתנבאו דיהושע מכנסי לארץ. הוא גזירה לטובה על יהושע. ובזה נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם כמש"כ בספר שמות ל"ג י"ב. ומעולם לא ביקש משה ע"ז כי אם שיכנס לא"י ולראות אותה. ולא בתור מכניס. מעתה מצאו מקום וזמן מוכשר למבוקשם. דכ"ז שמושה מנהיג הדור והוא העלה הליכות הדור כמש"כ בס' שמות י"ז ג'. אי אפשר לגרע כחו. ולא יגרע מצדיק עינו. ומש"ה במלחמת עמלק שהשעה היתה נותנת שתהיה במלחמת תנופה בדרך הטבע כמבואר במקומו. נסתלק מש הרבינו וצוה את יהושע והוא אחז את החרב. מעתה ששמעו דיהושע מכניס לארץ אפשר לבקש כזה שיהא בהליכות הטבע. ונדרש למרגלים. והנה בפ' דברים כתיב שבהיותם בחרב אמר הקב"ה באו ורשו את הארץ. אבל בהיותם בקדש ברנע אמר משה מעצמו עלה רש וגוי. אבל הקב"ה ידע שאינם מוכשרים לכך שיהיה בגלוי שכינה ובלי מרגלים. ואחר שהציעו מבוקשם לפני משה הבין משה גם הוא וייטב בעיניו כי לפי כחם ההכרח להיות כך. כדי שלא יהיו כלים ונענשים בהנהגה גבוה ועליונה כ"כ והקב"ה ג"כ צוה כמשמעו שלח לך אנשים. היינו לפי דרכם שאינם מוכשרים ויראים המה לעמוד בהר ה' ובמקום קדשו. הנני מצוה לעשות הכנה להליכות הטבע. ועוד יבואר בהמשך הפרשה: **ויתורו את ארץ כנען**. ובספר דברים כתיב ויבאו עד נחל אשכול וירגלו אותה וכן כתיב להלן כ"א ל"ב לרגל את יעזר. וההבדל בין לתור או לרגל הוא. דההולך לראות איזה מקום טוב יותר לכבוש משם שייך לשון ויתורו דמשמעו מחפש איזה מקום הוא הטוב יותר לענינו. וע' מש"כ בפרשת ציצית בפסוק ולא תתורו וגוי. ומש"ה בס' שופטים א' כתיב ויתירו בית יוסף בבית אל. הפי' שהלכו לראות מאיזה מקום נוח לכבשה. וכמבואר שם ששאלו הראנו נא את מבוא העיר. משא"כ ההולך למקום ידוע. רק להבין איך לכבש לא שייך לשון תור אלא וירגל שהולך ברגליו לראות תכונת זה המקום. מש"ה כשהלכו ביחוד לחברון או ליעזר כתיב וירגלו. וכן ביהושע ששלח ליריחו לדעת רוח אנשי המקום כתיב מרגלים: **כל נשיא בהם**. מי שנשיא היינו גדול בישראל וידוע טכסיסי מלחמה הוא ילך. ולא הדיוט אע"ג שאפשר שידוע יותר טכסיסי מלחמה. ובקי בטיב הענין הנדרש יותר מכל מקום היה הצווי ליקח גדולי ישראל ויודעים לתור ולעמוד על הענין הנדרש ג"כ. בכדי שיהיו דבריהם נשמעים ביותר. ומזה יש לנו ללמוד בכל הליכות עולם לנו: (טז) **ויקרא משה להושע בן נון יהושע**. ידוע המדרש בפרש"י יחושיעך מעצת מרגלים. והוא פלא אם ידע משה שמרגלים יקלקלו כ"כ לא היה לו לשלחם. אלא כך הדבר. דכבר נקרא יהושע במלחמת עמלק ומזה הטעם שהתפלל משה עליו שיושיעו במלחמתו. אך לא היה זה השם כי אם לשעה זו בשעת מלחמה. ואח"כ נשתקע זה השם וחזרו וקראו אותו הושע. עד אותה שעה שנתברר שיהושע מכניס ישראל לארץ אם ע"י נבואת אלדד ומידד. אם מזה שהבין משה שלא תהי' ביאתם לארץ בדרך נס נגלה כ"כ שהרי הסכים הקב"ה למרגלים. וא"כ יהי' ע"י יהושע ע"כ ברכו לחלוטין בזה השם. מיהו נסמך זה השם לכאן. ללמדנו שבזו התפלה נכלל מלחמת היצר ג"כ. אם תהיה עצתם לרעה יהיה נושע בה' גם בזה. וע' מש"כ ס' דברים ל"ב מ"ד:

דברים פרק א

(כב) וַתִּקְרְבוּן אֵלַי כָּלְכֶם וַתֹּאמְרוּ נְשַׁלְחָה אַנְשִׁים לְפָנֵינוּ וַיַּחְפְּרוּ לָנוּ אֶת הָאָרֶץ וַיָּשֻׁבוּ וַיֹּשְׁבוּ אֵת הַדָּבָר אֲשֶׁר נִעְלָה בָּהּ וְאֵת הָעָרִים אֲשֶׁר נָבֵא אֵלֵינוּ: (כג) וַיִּיטַב בְּעֵינֵי הַדָּבָר וַאֲקַח מִכֶּם שְׁנַיִם עָשָׂר אַנְשִׁים אִישׁ אֶחָד לְשִׁבְט:

רש"י

(כב) **ותקרבו אלי כלכם** - בערבוביא, ולהלן הוא אומר (דברים ה, כ - כא) ותקרבו אלי כל ראשי שבטיכם וזקניכם ותאמרו הן הראנו וגו', אותה קריבה היתה הוגנת. ילדים מכבדים את הזקנים ושלחום לפניהם, וזקנים מכבדים את הראשים ללכת לפניהם, אבל כאן, ותקרבו אלי כלכם,

בערבוביא. ילדים דוחפין את הזקנים וזקנים דוחפין את הראשים: **וישבו אתנו דבר** - באיזה לשון הם מדברים: **את הדרך אשר נעלה בה** - אין דרך שאין בה עקמימות: **ואת הערים אשר נבא אליהן** - תחלה לכבוש: (כג) **וייטב בעיני הדבר** - בעיני ולא בעיני המקום. ואם בעיני משה היה טוב למה אמרה בתוכחות, משל לאדם שאומר לחבירו מכור לי חמורך זה, אמר לו הן. נותנו אתה לי לנסיון, אמר לו הן. בהרים וגבעות, אמר לו הן. כיון שראה שאין מעכבו כלום, אמר הלוקח בלבן, בטוח הוא זה שלא אמצא בו מום. מיד אמר לו טול מעותיך ואיני מנסהו. מעתה אף אני הודיתי לדבריכם, שמא תחזרו בכם כשתראו שאיני מעכב, ואתם לא חזרתם בכם: **ואקח מכם** - מן הברורים שבכם מן המסולתים שבכם: **שנים עשר אנשים איש אחד לשבט** - מגיד שלא היה שבט לוי עמהם: